

הרב ברוך מאסקאוויטש

שו"מ בכולל דחסידי בעלזא, מאנסי נ.י.

חקר בנכונות הגדה של פסח עם ביאור "מדרש הגדה" המיוחס למלבי"ם

ידוע ומפורסם אצל חובבי תורה בכלל וחובבי מפרשי "הגדה של פסח" בפרט, ההגדה של פסח עם פי' "מדרש הגדה" הנקרא בפי כל "הגדת המלבי"ם", אשר יורד ונוקב למכמני בעל מסדר ההגדה ומפרשו לפי עומק הפשט, וייחוס חיבור זה לרבינו המלבי"ם הוא גירסא רווחת בישראל, כמו שהי' פשוט אצל המדפיסים למיניהם, ובפרט המולי"ם חיבור זה לאחרונה בארץ ישראל בשנת תשנ"א, שבו מתפארים שזכו לקיים מצות השבת אבידה לתורתו של המלבי"ם, אשר זכו לעותק נדיר של מהדוי"ב של ההגדה הלז שבו מופיע ה"מאמר יסוד מוסד" אשר לא נמצא במהדו"ק שבו השתמשו כל המדפיסים עד הנה, וכן הביא כמה פירושים מחיבור זה בהגדה שלחן הטהור בשם המלבי"ם, וגם בס' הנפלא ס' "הכרמל" שבו אסף וליקט כל המערכות של ספרי המלבי"ם לפי סדר א"ב, הביא מס' זה בערך "מצרים" ובערך "עמל" עיי"ש.

ואולם כשנעמיק לתוך תוכיות של פי' הזה ונשווהו לשאר חיבוריו של רבינו המלבי"ם, ובצירוף שאר הוכחות, נראה בעליל שכל חיבור זה לא יצאו מתחת יד קולמוסו של רבינו המלבי"ם, כי אם מתחת יד קולמוסו של המוציא לאור שהדפיס לראשונה פי' זה ה"ה הג"מ נפתלי משכיל לאיתן ז"ל, ולא זו בלבד אלא אף גם שאינו דורך בדרכו של המלבי"ם ביסודותיו ומערכתיו בדרך ביאורי מקראי קודש ודרשות חז"ל, ואין באן דמיון לספרי המלבי"ם כ"א בצורת הדפוס שנדפס כתבנית ספרי המלבי"ם שהי'ל בחיי המחבר, בנוסף לסגנון השאלות שנדפסו בצד הפירוש, אבל גוף הפירוש וביאורי הדרשות אינם תואמים כלל את דרכו של המלבי"ם וכמו שיתבאר לפנינו, וזאת למודעי כי לא באו שורות אלו ח"ו להתקף את המו"ל הנ"ל, כי באו רק להעמיד הדברים על אמיתתן.

עלוכה עיסה שנחתומה מעיר עליה

בראש וראשונה בשנתבונן בדברי השער של חיבור הלז נראה שהמחבר בעצמו העיר שאין זה פרי בטנו של המלבי"ם כי אם נתחבר עפי' דרכו של המלבי"ם בפירושו על מקראי קודש ומדרשי חז"ל, וכך הם דבריו בשער החיבור (במהדו"ב), סדר "הגדה של פסח" עם באור חדש "מדרש הגדה" יפלס נתיב בעומק הפשט, יפרש סדר וחיבור המאמרים, ויוכיח כי כל הדרשות יסודתן בעצם הכתוב, ובמסמרות נטועים בלשון המקרא לפי חוקי הלשון וסדר הדברים, בדרך באורי דרשות חז"ל מאת כבוד הרב הגאון האביר, צדיק וכביר, מוהר"ר מאיר ליבוש מלבי"ם זצוק"ל, עם הערות בשם "עשרה מאמרות" ביאורי מאמרי חז"ל מאתי נפתלי בהגאון מרן אברהם זצוק"ל משכיל לאיתן, עכ"ד השער.